โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพะเยา
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐

๑. หน่วยงานรับผิดชอบ

๑.๑ หน่วยงานหลัก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑.๒ หน่วยงานบูรณาการ หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบาย

๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ: ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

๒.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๒.๒.๑ ประเด็นแผนแม่บท: ประเด็นพลังทางสังคม

๒.๒.๒ ประเด็นแผนย่อย: การเสริมสร้างทุนทางสังคม

๒.๒.๓ เป้าหมายของแผนย่อย: ภาคีการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓

๒.๓.๑ หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

๒.๓.๒ เป้าหมาย: มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น

๒.๔ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

๒.๔.๑ เป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง

๒.๔.๒ เป้าหมายย่อย ๑๖.๗ สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในทุกระดับการตัดสินใจ

๒.๕ นโยบายรัฐบาล

๒.๕.๑ ข้อ ๑ นโยบายพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

- ข้อ ๑.๒ สืบสานต่อยอดโครงการพระราชดำริและโครงการตามแนวพระราชดำริ
  - การส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๖ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒.๖.๑ ข้อ ๓ พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

- ยกระดับทักษะผ่านหลักสูตร Reskill และ Upskill
  - สร้างองค์ความรู้ ทักษะสมัยใหม่/สนับสนุนการประกอบอาชีพด้านการเกษตร

๒.๗ ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๗๐

- ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ ข้อ ๔ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท ข้อ ๔.๑.๑ พลังทางสังคม ข้อ ๔.๑.๑.๔ การดำเนินภารกิจตามแผนแม่บทพลังทางสังคม

/๓. หลักการ...

๓. หลักการและเหตุผล

โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการพัฒนาที่ต่อเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไฟตามพระราชดำริ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อ่างเก็บน้ำห้วยไฟฯ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นเขื่อนดินสูง ๑๔ เมตร ความจุเก็บกักน้ำ ๗๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ได้รับประโยชน์ ๓,๐๐๐ ไร่ และได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามรูปแบบของกรมชลประทาน เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๒ หมายเลขทะเบียน ๒๗๐๓๐๔-๓๒-๒๐-๐๐๓๕

โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ ในพื้นที่ ๕๗-๑-๓๖ ไร่ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงเยี่ยมและเปิดโครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟฯ ที่บ้านทุ่งกระเทียม เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาองค์ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างแปลงต้นแบบการเกษตรสำหรับการเรียนรู้ด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เข้าร่วมสนองงานโครงการฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน โดยดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน และพัฒนาพื้นที่สาธิตภายในบริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน ๓ ไร่ เพื่อสาธิตการปลูกพืชหลังนา ผักสวนครัว ผักพื้นเมือง เช่น ชะอม มะม่วง กล้วยน้ำว้า ข้าว ถั่วลิสง แฝก ไผ่ พืชสมุนไพร สตรอร์เบอร์รี มัลเบอร์รี่ และมีการรวมกลุ่มเลี้ยงสุกรโดยมีการบริหารจัดการแปลงแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่ถึงกระนั้นก็ค้นพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถพัฒนาได้เพียงกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มเท่านั้น เนื่องด้วยบริบทและภูมิศาสตร์การตั้งที่อยู่อาศัยของเกษตรกร โดยจะพบว่าการพัฒนาแปลงสาธิตเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้ฯ ได้ผลดีกับเกษตรกรที่มีที่อยู่อาศัยใกล้ ๆ เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้จากแปลงสาธิตไปปรับใช้กับแปลงของเกษตรกรเอง มีการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเน้นปลูกแบบลดการใช้สารเคมีซึ่งดีต่อสุขภาพของเกษตรกร และถึงแม้ว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยรอบโครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟฯ จะได้รับการพัฒนา สามารถปรับตัวและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน และมีรายได้เสริมจากประกอบอาชีพทั้งในและนอกการเกษตร แต่เป้าหมายการพัฒนาเกษตรกรของ ส.ป.ก. มิได้หยุดเพียงกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้เท่านั้น ส.ป.ก. มีแนวทางการขยายผลการพัฒนาออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตปฏิรูปที่ดิน และสร้างกลไกการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรตัวอย่างสู่เกษตรกรด้วยกัน เพื่อเป็นแรงผลักดันที่จะส่งผลให้เกษตรกรรายอื่น ๆ นำแนวคิดการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนที่เกษตรกรอาศัยอยู่ไปใช้กระทั่งเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสืบไป

๔. วัตถุประสงค์

๔.๑ เพื่อเป็นโครงการนำร่องในการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดรูปแบบการผลิตทางการเกษตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มและพัฒนาไปสู่เครือข่ายกิจกรรมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔.๓ เพื่อสร้างแปลงตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้และขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

/๕. กลุ่มเป้าหมาย...

๕. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกร/ทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวน ๔๐ ราย

๖. พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน และพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

๗. วิธีการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม

๗.๑ จัดทำแผนปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

๗.๒ ประสาน สำรวจข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ

๗.๓ คัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน ๔๐ ราย

๗.๔ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๔๐ ราย

๗.๕ สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๔๐ ราย

๗.๖ สนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้เกษตรผสมผสาน ๑ แปลง และคัดเลือกเกษตรกรที่พร้อมในการพัฒนาให้เป็นตัวอย่างด้านปศุสัตว์/ด้านประมง ๑ ราย พร้อมสนับสนุนปัจจัยการผลิต

๗.๗ การรายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือนในระบบ ALRO Tracking และรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี

๗.๘ การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมและเกษตรกรตัวอย่าง

๗.๙ การสร้างภาพลักษณ์ผลการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวเนื่องกับโครงการฯ

๗.๑๐ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

๘. ตัวชี้วัด

๘.๑ เชิงปริมาณ : เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน ๔๐ ราย

๘.๒ เชิงคุณภาพ : เกษตรกรเป้าหมายที่น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริง ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕

๘.๓ ผลสัมฤทธิ์ : เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐

๙. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น ๑,๐๙๙,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านเก้าหมื่นเก้าพันบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๙.๑ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ จำนวน ๘๔๓,๐๐๐ บาท (แปดแสนสี่หมื่นสามพันบาทถ้วน)

๙.๒ เงินนอกงบประมาณ (เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๒๕๖,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน)

๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๙ - ๓๐ กันยายน ๒๕๗๐

/๑๑. ประโยชน์...

๑๑. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๑.๑ พื้นที่ดำเนินการเป็นโครงการนำร่องในการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีรูปแบบการผลิตทางการเกษตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๑.๒ เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มและพัฒนาไปสู่เครือข่ายกิจกรรมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑๑.๓ พื้นที่ดำเนินการเป็นต้นแบบการเกษตรสำหรับการเรียนรู้ โดยเน้นการทำเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก